ORGANIZACE, ŘÍZENÍ A ČINNOST NĚMECKÝCH ALPSKÝCH SPOLKŮ V ZÁPADNÍCH ČECHÁCH DO ROKU 1938

ORGANIZATION, MANAGEMENT AND ACTIVITY OF GERMAN ALPINE CLUB IN WESTERN BOHEMIA UNTIL 1938

P. Chaloupská

Univerzita Hradec Králové, Fakulta informatiky a managementu, katedra rekreologie a cestovního ruchu

ABSTRACT

The aim of this work is to monitor the activities of the German and Austrian Alpine Association (Deutscher und Österreichischen Alpenverein) in western Bohemia and is part of the research issues related to the operation of German mountaineers in Czechoslovakia since the beginning of World War II. This work was the processing of historical sources from the regional archives in western Bohemia and the German Alpine Club Library and gives a comprehensive view of the activities and organization of Ascher, Egger and Karlsbader section of German and Austrian Alpine Association. These clubs contributed to the the development of tourism and mountaineering not only in Bohemia but also in the Alps. Typical activities for all groups was the construction of huts in the Czechoslovakia and the Alps, winter and summer hiking, climbing, lecturing and organizing balls.

Keywords: history; climbing; sektionen of Deutscher und Österreichischen Alpenverein in western Bohemia; activities; organization

SOUHRN

Cílem této práce je zmapovat působení Německého a Rakouského alpského spolku (Deutscher und Österreichischen Alpenverein) v západních Čechách a je součástí výzkumu vztahujícího se k problematice působení německých horolezců na území Československa od doby jejich vzniku do druhé světové války. Práce vznikla zpracováním historických pramenů z oblastních archivů v západních Čechách a z knihovny Německého alpského klubu a podává ucelený pohled na aktivity a organizaci Ašské, Chebské a Karlovarské sekce Německého a Rakouského alpského spolku. Tyto spolky se zasloužily o rozvoj turistiky a horolezectví nejenom v Čechách, ale i v Alpách. Typickými aktivitami pro všechny spolky byla výstavba chat v Čechách a v Alpách, turistika zimní i letní, horolezectví, přednášková činnost a pořádání plesů.

Klíčová slova: historie; horolezectví; činnost; organizace; západočeské sekce Německého a Rakouského alpského spolku

Úvod

Tato práce je součástí výzkumu vztahujícího se k problematice působení německých horolezců na území Československa od počátku do druhé světové války. Předchozím výzkumem bylo zjištěno, že horolezecké organizace, které sdružovaly občany německé národnosti, byly velice významnou součástí vývoje horolezectví nejen v Čechách, ale i v celé střední Evropě. Minulé práce se zabývaly podrobným mapováním činnosti Německého a Rakouského alpského spolku (Deutscher und Österreichischen Alpenverein dále jen DuÖAV) v Praze

a v severních Čechách¹. Tato práce vychází z pramenů, které zaznamenaly historii spolků DuÖAV v Chebu, Aši a v Karlových Varech.

DuÖAV vznikl v roce 1874 spojením spolků Deutscher Alpenverein² (DAV) a Österreichischer

¹ CHALOUPSKÁ, P. Činnost pražské sekce DuOeAV (1870-1938) na příkladu výstavby chat ve východních Alpách, *Sciencia Movens* 29.3.2011 Praha FTVS, CHALOUPSKÁ P., LOUKA O., Činnost liberecké sekce Německého alpského klubu do roku 1938, *Česká kinantropologie* Vol 16, No 1 (2012), ISSN: 1211-9261.

Alpenverein³ (ÖAV). Cílem spolku bylo dle jeho stanov a paragrafu 1: *“Rozšiřovat znalosti o Alpách, podporovat lásku k nim a usnadnit cestování v Alpách”*. O oblibě tohoto spolku svědčí fakt, že v roce 1914 měl na území Německa a Rakousko Uherska 102 092 členů ve 407 sekcích (GIDL, 2007), z toho bylo 14 v Čechách. Již v roce 1870, rok po založení Deutscher Alpenverein, vznikla v Praze sekce DAV sdružující turisty a horolezce. Byli to převážně občané německé národnosti, kteří cestovali, lezli, vydávali průvodce, pořádali cestopisné besedy a přednášky a také se zasadili o vybudování mnoha chat a útulen na hřebenech Východních Alp. Vůdčí osobností byl předseda Pražské sekce Johann Stüdl. Praha se v době jeho předsednictví i přes značnou vzdálenost od oblasti svého působení stala jedním z významných center alpinismu.

Výsledky

Vznik západočeských sekcí DuÖAV

Jako první sekce v západních Čechách a jako druhá na území Československa po sekci Praha⁴ vznikla sekce Aš, byla také 66. založenou sekci celého DuÖAV⁵. 20. června 1878 *„se rozhodlo 7 pro všechno krásné nadšených mužů, přesvědčených přátel Alp a z větší části taky zkušených horolezců, kteří mezi svými přáteli chtěli probouzet porozumění pro vysokohorské putování a pravý prožitek z přírody”*⁶ založit sekci Aš DuÖAV. Iniciátorem založení byl především Christian Just, dalšími spoluzakladateli byli: Gustav Holstein, Eduard Klaubert, Adolf Panzer, Gustav Panzer, Ernst Ploss, Gustav Wolfrum a Erdmann Scheithauer. Zakládající shromáždění 61. Sekce DuÖAV proběhlo 11. ledna 1879, v tomto roce čítala sekce 20 členů. Prvním předsedou se stal Christian Just.⁷

² Deutscher Alpenverein (Německý Alpský spolek) založen 9. května 1869 v Mnichově, jedním ze zakládajících členů byl i pozdější předseda Pražské sekce DAV Johann Stüdl.

³ Österreichischer Alpenverein (Rakouský Alpský spolek), založen jako první alpský spolek na Evropském kontinentě 19. listopadu 1862 ve Vídni.

⁴ Sekce Praha DAV byla založena jako 6. sekce Alpenvereinu 19. května 1870 v pražském knihkupectví Ehrlich. Mezi 19 zakládajícími členy byl i Johann Stüdl budoucí předseda Pražské sekce. (Festschrift zum 60jährigen Bestehen des Deutschen Alpenvereins Prag: 1870-1930)

⁵ V roce 25. výročí založení v roce 1903 měl spolek 138 členů, v roce 1914 153 členů, v té době měl celý DuÖAV 99326 členů ve 406 sekcích. V první světové válce ztratil DuÖAV přibližně 28% svých členů. (GIDL, 2007).

⁶ Biblionthek des DAV, Festschrift zur 125. Jahrsfeier der Gründung der Sektion Asch e.V. des Deutschen Alpenvereins am 5. Juli 2003.

⁷ Tamtéž.

Podnět k založení Sekce Egger dali dva muži továrník ing. Domink Kreuzingera a advokát Eduard Lederer, kteří svolali na 10. prosince 1893 do chebského hotelu Neuberger zasedání, na kterém se přítomní usnesli založit vlastní Sekci Cheb a Chebsko DuÖAV a odhlasovali stanovy, v nichž se kromě podpory zpřístupnění Alp také objevuje myšlenka podpory turistiky i v domácích horách⁸. Už během tohoto shromáždění bylo výboru spolku předloženo 85 žádostí o členství. Existenci spolku potvrdilo české místodržitelství v Praze výnosem z 28. března 1894. Ustavující shromáždění sekce se konalo 13. června 1894 a zvolilo předsedou spolku JUDr. Hanse Lauterera⁹.

Jako poslední sekce v západních Čechách vznikla sekce Karlovy Vary. Na podzim roku 1901 se spojil Karlovarský speditér Karl Schöttner¹⁰ s několika podobně smýšlejícími přáteli a rozhodli se založit v rámci DuÖAV sekci Karlovy Vary. Zakládající shromáždění se konalo 16. února 1902 a při něm byl K. Schöttner zvolen předsedou a učitel Gusta Kutchera jeho zástupcem. Sekce Karlovy Vary byla 270. sekci DuÖAV. 1. shromáždění se konalo 21. ledna 1903 v Charvátově restauraci.¹¹

Činnost západočeských sekcí DuÖAV

Z dobových záznamů vyplývá, že se spolkový život odvíjel v každé sekci velice podobně, dalo by se říci, že téměř kopíroval zvyklosti nastavené v ostatních sekcích celého DuÖAV. Tím nejviditelnějším projevem aktivní činnosti DuÖAV a zároveň velice prestižní záležitostí byla pro spolky na přelomu 19. a 20. století výstavba chat (viz. kapitola 2.4) a turistických cest. Tato činnost znamenala pro spolky vysoké finanční náklady, které byly pokrývány příjmy z členských příspěvků, z pořádání plesů a slavností, z vydávání podílových listů a loterií, příspěvky od centrálního výboru DuÖAV a později i příjmy z provozu chat. Společenský život v místě svého působení sekce obohacovaly pořádáním pravidelných plesů (věnečků) v zimní sezóně a uspořádáním několika přednášek s promítáním diapozitivů.

Z aktivní sportovní činnosti bylo pro členy typické pořádání pravidelných turistických výletů do okolních hor. Výbor Chebského spolku byl

⁸ SOKA Cheb, fond č. 437 §1 stanov Sekce Cheb a Chebsko *„Účel sekce je, rozšiřovat znalosti německých a rakouských Alp, ulehčit cestování v nich, vedle toho také zpřístupnit přírodní krásy v blízké vlasti a probudit porozumění k nim.”*

⁹ Biblionthek des DAV, Festschrift hrsg. anlässlich des vierzigjährigen Bestandes des Deutschen Alpenvereines Eger und Egerland, bis 1920 Sektion des Deutschen und Österreichischen Alpenvereiner.

¹⁰ Karl Schöttner byl předsedou spolku až do roku 1938 a zemřel 23. 12. 1946.

¹¹ SOKA Karlovy Vary, Karlsbader Zeitung, August 2002, 52. ročník.

velice aktivní a tak hned na prvním shromáždění v roce 1894 se projednávala otázka turistického značení. Již 22. července 1894 uspořádal chebský spolek svůj první výlet přes Žandov, Židovskou pastvinu, Eberneth, Lobzy, Milířie, Krudum a Sokolov (ČERNÝ, 2009). Máme dokladovanou pouze činnost Chebského a Ašského spolku, kterým se ale podařilo vybudovat hustou síť značených cest v nejzápadnějších výběžcích Českého lesa a Krušných hor. Členové alpských spolků se také zasloužili o vybudování a vyznačení turistických cest v Alpách, neboť v oblastech své působnosti spolky zpřístupnili své chaty a okolní alpské vrcholy.

O aktivním provozování horolezectví neexistuje příliš mnoho záznamů. Domnívám se, že to bylo způsobeno celkovým filosofickým nastavením života na přelomu století. Na rozdíl od současné výkonové společnosti, kdy je pro jednotlivce důležité zdůrazňovat své výkony a být za ně i odměněn, byl tehdy daleko důležitější společenský a sekční život. Proto se o výstupech na významné Alpské vrcholy (Ortler, Zugspitze, Watzman...) dozvídáme pouze díky seznamu přednášek ve výročních almanaších¹². Výjimkou je almanach k 120. výročí založení Ašské sekce, kde nalezneme i výčet významných výstupů, například Richard Baumgärtel na Monte Rosu, Matterhorn a Mont Blanc. Heinrich Geipel, Richard Baumgärtel, Karl Ludvik a Willy Berthold vystoupili se známým průvodcem Seppem Innerkoflerem na Tre Cime v Dolomitech¹³.

Horolezecká činnost v Čechách byla pokládána pouze za cvičnou, připravující alpinisty na významnější výstupy v Alpách. Je dokumentováno lezení ve dvou oblastech a to na Vysokém Kameni (Hohe Stein)¹⁴ poblíž Kraslic a v místě zvaném Romersreuther Schweiz¹⁵. Na Vysokém Kameni členové chebské sekce provozovali pravděpodobně horolezectví v podobě, kterou dnes nazýváme bouldering. „*Viseli jsme jako netopýři bez lan a háků ve stěnách Hohen Steinu a zdolávali jsme*

stěny, cimbuří a věže s opravdovou radostí“¹⁶ Romersreuther Schweiz byla pro členy Ašské sekce cvičnou skálou, lezecké kurzy zde vedli zkušení ašští alpinisté Heinrich Geipel, Richard Baumgärtel a Willy Berthold.

Od přelomu 19. a 20. století se rozšířila popularita zimních sportů. První sportovní použití lyží se na Chebsku odehrálo v roce 1892 v Rossbachu. Sekce Cheb založila z tohoto důvodu v rámci svého spolku také spolek zimní. Ze zimních sportů, které se v okolí Chebu provozovaly, můžeme jmenovat: skoky na lyžích, sánkování, zimní turistika, běžecké a slalomové závody. V okolí vrcholu Dyleně a chaty na Dyleni členové spolku pěstovali sjezdové lyžování a pořádali lyžařské výlety do okolí, například až do Mariánských lázní. Okolí chaty sloužilo jako oblíbený cvičný prostor pro začátečníky i pokročilé. 15. února 1931 uspořádal spolek poprvé na Dyleni lyžařské závody „Okolo Dyleně“ (Rund um den Tillen) a také sjezdový závod s překážkami.¹⁷ Pořádaly se zde i lyžařské kurzy. Členové Ašské sekce byli také aktivní i v zimě, samozřejmě bylo bruslení a lyžování, v okolních lesích vedly stopy pro běžkaře. Z toho důvodu sekce založila v roce 1909 „Winter-sportverein“ (spolek zimních sportů), zakoupila pozemek nedaleko Hainberghausu a v roce 1909 postavila sánkařskou dráhu, 984 m dlouhou a překonávající výškový rozdíl 117 metrů¹⁸. Tato dráha později sloužila nejenom místním sportovcům, ale i ostatním z Bavorska a Saská.

Přednášková činnost byla typická pro všechny sekce DuÖAV. Obsahem přednášek byla alpská, turistická a geografická témata. Přednáškové činnosti byla věnována velká pozornost, „*abychom podpořili přehled a porozumění pro jiné kultury*“¹⁹ Chebská sekce organizovala v průměru 4 přednášky ročně, ale například v roce 1932 jich bylo 8. Přednášky připravovali členové sekce, a od konce 1. světové války i členové dalších sekcí Alpenvereinu, jak z Česka, tak i z Rakouska. Nejčastěji přednášky popisovaly a dokumentovaly vysokohorské a turistické túry z Alp, ale také cestování do jiných zemí např. na Sicílii, do Bosny, Dalmácie, Černé Hory, Severní Ameriky, Skandinávie a později i do Himalájí. Některé přednášky byly věnovány i po-

¹² Předseda chebské sekce Lauterer lezl ve Stubaiských Alpách, v Dolomitech, v Kaiser Gebirge, ve skupině Angkogelu. Dr. Lederer dle přednášek vystoupil na vrchol Watzman v Berchtesgádenských Alpách, na vrchol Olperer, na Dachstein a další.[10].

¹³ Biblionthek des DAV, Festschrift zur 125. Jahrsfeier der Gründung der Sektion Asch e. V. des Deutschen Alpenvereins am 5. Juli 2003.

¹⁴ Hohe Stein, jedná se o 777m vysoký kopec s 20m vysokými skalami z magnetického quarzitu (NO-VOTNÝ, 1987).

¹⁵ Domnívám se, že se jednalo o Goethovy skály, další možnou oblastí by byla Skalka u Chebu, čemuž by odpovídal i geografický název, ovšem ne popis z Festschriftu „nedaleko Aše“.

¹⁶ Biblionthek des DAV, 100 Jahre Sektion Eger und Egerland im Deutschen Alpenverein, str. 144.

¹⁷ Biblionthek des DAV, Festschrift hrsg. anlässlich des vierzigjährigen Bestandes des Deutschen Alpenvereines Eger und Egerland, bis 1920 Sektion des Deutschen und Österreichischen Alpenvereines, str. 80.

¹⁸ Biblionthek des DAV Festschrift zur 125. Jahrsfeier der Gründung der Sektion Asch e. V. des Deutschen Alpenvereins am 5. Juli 2003.

¹⁹ Biblionthek des DAV Festschrift zur 125. Jahrsfeier der Gründung der Sektion Asch e.V. des Deutschen Alpenvereins am 5. Juli 2003, str. 22.

pulárně-vědeckým tématům např. o ledovcích, fotografování apod. Prvních deset let probíhalo bez diapozitivů, ale od roku 1905 se žádná přednáška neobešla bez obrazové dokumentace, především z důvodu zájmu diváků. Bylo potřeba se stěhovat do stále větších sálů až se ve 30. letech začal používat velký sál městské knihovny v Chebu.²⁰ Zpočátku bylo vstupné zdarma, neboť se přednášek zúčastňovali pouze členové sekce. Později z důvodů zájmu širší veřejnosti se začal platit poplatek,²¹ který sloužil k vylepšení finanční situace spolku. Příkladem může být postavení chaty na Dyleni, kdy se spolek zadlužil a až do 2. světové války splácel své pohledávky. V období 1. světové války se žádné přednášky nekonaly. Příklady přednášek konaných v Chebu: 26. dubna 1895 Julius von Payer „O polární expedici“, P. Bauer z Naburgu „Německá himálajská expedice 1929 / 1931“.²² Podobně probíhala přednášková činnost i v rámci Ašské sekce. Zde byli diváci informováni například o Skandinávských horách, o Egyptě nebo Alžíru. Do Aše přijížděli i známí horolezci a dobrodruhové, například Julius Payer s přednáškou o svých polárních expedicích²³ nebo Ferdinand Penzel o cestě na Javu, Ceylon, Východní Indii a Himaláji. 19. listopadu 1884 popsal Gustav Wolf- rum výstup na Etnu²⁴.

Tradice plesů je typická pro téměř všechny sekce DuÖAV na českém území. Ašský spolek uspořádal hned v prvním roce své existence 16. února kostýmní věneček, při němž byl taneční sál velkolepě vyzdoben dekoracemi s alpskými motivy (Dachstein, Tre Cime, Watzmann, Zugspitze...). Jeden z nejvydařenějších alpských bálů byl uspořádán Chebskou sekcí 30. ledna 1932 na motivy operety z alpského prostředí „Im weissen Rössl am Wolfgangsee“²⁵ a také zde byly použity výpravné dekorace znázorňující alpskou krajinu, plesu vé-

vodil kostýmový průvod a o zábavu se staral krojovaný taneční soubor Rododendron.²⁶

Západočeské sekce DuÖAV po roce 1918

Po 1. světové válce došlo k novému poválečnému uspořádání Evropy. Z důvodu rozpadu Habsburské Monarchie bylo Jižní Tyrolsko i přes protesty postižených zemí připojeno k Itálii a tím byla DuÖAV odňata významná oblast jejich působnosti. Po založení Československa 28. října 1918 se musel rozdělit také DuÖAV. Sekce, které ležely na území ČR, se sdružily v novém Svazu německých alpských spolků v československém státě²⁷ (Verband der Deutschen Alpenvereine, VDAV). Sekce Aš se přejmenovala na „Deutscher Alpenverein Asch der ehemaligen Sektion Asch des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins“.²⁸

I přes četné ztráty na bojištích z řad aktivních členů, se sekční život na počátku 20. let vrátil do starých kolejí a ve dvacátých letech narůstá počet členstva ve všech spolcích VDAV. Bohužel mnoho před 1. světovou válkou vybudovaných chat připadlo bez náhrady Italskému státu, včetně Egger Hütte. Chebská sekce se celé meziválečné období bezúspěšně snažila o finanční odškodnění za ztrátu této chaty.

Druhá světová válka znamenala pro spolky konec jejich působení v Čechách. Nejprve byly spolky začleněny do Říšského Alpenvereinu a po odsunu sudetských Němců ztratili členové svou vlast a základnu. Většina z nich, přestože žili v různých částech Německa, v 50. letech obnovila činnost svých původních spolků a tak do dnes existuje Karlsbader Sektion i Eggerer Sektion DAV.

Organizace a členstvo západočeských sekcí DuÖAV

Všechny spolky se profilovaly jako apolitické, což se stává významné na konci 30. let minulého století „Aby se spolek nedostal do německých nacionálních proudů a aby ochránil členy před nepředloženým jednáním, obrací předsednictvo pozornost na staré prosby mnoha členů: na obdržení a spravování vlastní oblasti působení v Alpách“.²⁹ Strukturu členstva nejlépe charakterizuje zápis v jednom z almanachů Ašské sekce: „Nebylo lehké pro členy sekce vzdálené od Alp financovat cesty do hor, časy nebyly většinou příliš růžové. Tím se také vysvětluje, že v době až do 2. světové války byli členy spolku především akademici a příslušníci dobře situovaného měšťanstva, právníci, učitelé a obchodníci byli nosnými sloupy

²⁰ Bibliothek des DAV, Festschrift hrsg. anlässlich des vierzigjährigen Bestandes des Deutschen Alpenvereines Eger und Egerland, bis 1920 Sektion des Deutschen und Österreichischen Alpenvereine.

²¹ Ve 30. letech činil 4 Kč pro nečleny, a 3 Kč pro členy AV, tamtéž.

²² Bibliothek des DAV, Festschrift hrsg. anlässlich des vierzigjährigen Bestandes des Deutschen Alpenvereines Eger und Egerland, bis 1920 Sektion des Deutschen und Österreichischen Alpenvereines

²³ 3. dubna 1895 měl polárník J. Payer také přednášku o chystané expedici na severní pól v Liberci pro Libereckou sekcí DAV, SOKA Liberec, f. Alpský spolek Liberec, Die Sektion Reichenberg 1893 – 1903: Reichenberg 1903.

²⁴ SOKA Cheb, Mitteilungen des DuÖAV, Band X, rok 1884.

²⁵ „Na bílém běloušovi u Wolfgangsee“, ples se stejnou tematikou uspořádala také Liberecká sekce a také v roce 1932.

²⁶ Bibliothek des DAV, 100 Jahre Sektion Eger und Egerland im Deutschen Alpenverein

²⁷ Založen 7. března 1920 v Teplicích.

²⁸ Německý alpský spolek Aš původní sekce Aš Německého a Rakouského alpského spolku.

²⁹ Bibliothek des DAV, 100 Jahre Sektion Eger und Egerland im Deutschen Alpenverein, str. 44.

spolku³⁰. Struktura členstva sekce Aš v roce 1879 byla: 10 fabrikantů, 5 agentů a ostatní povolání po jednom. „*Jak to v této době bylo běžné skoro ve všech sekcích AV, bylo jen málo majetných, kterým byly dopřány velké zážitky v Alpách. Z těchto lidí také vzešel potřebný finanční základ.*...“³¹ Hlavním cílem sekce, tak jako ostatních sekcí, byla spolupráce na objevování a zpřístupnění Alp. Zároveň ale chtěla sekce umožnit prožitky přírody a turistiku těm obyvatelům Aše, pro které nebylo možné cestovat do vzdálených Alp.

Počty členů postupně narůstaly až ve 30. letech vystoupily na 259 v sekci Aš,³² 432 v sekci Cheb³³ a 609 v Karlových Varech (PELC, 2008).

Chaty západočeských sekcí DuÖAV

Tím nejviditelnějším projevem aktivní činnosti DuÖAV a zároveň velice prestižní záležitostí byla pro spolky na přelomu 19. a 20. století výstavba chat a turistických cest. Každá ze západočeských sekcí vystavěla svou chatu. Na hřebenech Alp tak postupně vyrostly Ascher Hütte (1896), Egger Hütte (1907) a Karlsbader Hütte (1908). Kromě toho ještě sekce Aš vybudovala turistickou chatu na vrcholu Háj (Hainberg) nedaleko Aše a sekce Cheb chatu na vrcholu Dyleň (Tillen).

Chaty sekce Aš

Hainberghaus (Chata na Háji)

Hainberg (Háj) 752m.n.m byl nazýván „Domovským kopcem“ a byl obcí získán v roce 1861 od hraběte Zedtwitzsche za 6000 guldenů. Původně to byl šedý kamenitý vrchol, teprve začátkem 60. let 19. století zřídil fabrikant Georg Unger první „Hainberggarten“ (zahradu). Začala takzvaná pěstitelská éra, ve které se vrchol kopce postupně zalesňoval i z důvodu založení tradice vysazení jedle na památku výročí úmrtí některého z významných obyvatel Aše.

V prvních rocích existence sekce Aš vzniklo přání vlastnit v domovské vrchovině turistickou základnu. Na shromáždění v roce 1883 bylo rozhodnuto postavit na Hainbergu chatu. Stavba byla provedena v roce 1884, náklady na výstavbu činily 4149 fl. 85 korun. 2. srpna 1884 následovalo slavností otevření za účasti zástupců úřadu, přátelých spolků a ostatních občanů. Tím se stal kopec a jeho okolí významným místem aktivního od-

počinku pro okolní obyvatelstvo. „*Staré poznání, že putování a chůze udržuje tělo a duši ve zdraví, bylo na Ašsku vždy hluboce zakořeněno.*“³⁴ Brzy po otevření chaty byly založeny okolo Hainbergu okružní turistické pěšiny. Hainberghaus (horská chata) slouží turistům na vrcholu Háje dodnes.

Již v roce 1874 následovala myšlenka vybudování rozhledny, a k tomu účelu byl založen speciální fond. V roce 1898 se výstavba rozhledny projednala na zasedání města Aše a byl navržen název Bismarkova věž, na jejíž architektonický návrh byla vypsána soutěž a získáno 320 architektonických návrhů. Zvítězil architekt Wohlem Kreis z Drážďan. Ještě před dokončením stavby se zdvihla vlna nevole proti názvu věže Bismarkova, neboť to bylo chápáno jako provokace slovanských národů. Přesto byla věž v září 1903 dokončena a 19. června 1904 slavnostně otevřena.³⁵

Ascher Hütte

V roce 1887 se obrátila sekce Aš na centrální výbor DuÖAV s prosbou, aby mohla na velkém Rettenschteinu u Kirchbergu v Tirolsku vybudovat horskou chatu. Centrální výbor však navrhl vybudování chaty na Hochkönigu, v této oblasti ale nastaly konflikty se zájmy loveckých společností. Nakonec díky předsedovi Christianu Justovi, který díky své firmě poznal nádherné údolí Paznauntal v horské skupině Samnaungruppe a pozval do této oblasti své kamarády horolezce, bylo na shromáždění 8. 12. 1887 rozhodnuto vystavět chatu u Rotpleiskopfu.³⁶ V roce 1894 byl zakoupen pozemek a chata byla slavnostně otevřena 5. července 1896. Nástup na chatu trval 3-4 hodiny a na okolní vrcholy: Rotpleiskopf, Furgler, Samnaun byly podnikány túry nejenom v létě, ale i v zimě na lyžích. Na tehdejší poměry nebyla chata příliš velká, ale dostačující. Měla předsíň a v jizbě se nacházela plotna na přípravu teplých pokrmů. Ložnice byly odděleny od jizby pouze závěsem.³⁷

Chata byla navštěvována i mezi roky 1918 a 1938, ale situace nebyla příliš příznivá, protože poválečná nouze vedla k tomu, že se začaly množit případy vandalizmu a násilného vniknutí do chat Alpenveinu. Náklady s tím spojené zatěžovaly sekci Aš natolik, že se v roce 1920 hlasovalo o tom, zda by nebylo lepší Ascher Hütte podstoupit jiné sekci. Nakonec se ale podařilo chatu z vlastních prostředků zachránit a udržet.

³⁰ Tamtéž, str. 82.

³¹ Bibliothek des DAV, Festschrift zur 125. Jahrsfeier der Gründung der Sektion Asch e. V. des Deutschen Alpenvereins am 5. Juli 2003, str. 22.

³² Bibliothek des DAV, Festschrift zur 125. Jahrsfeier der Gründung der Sektion Asch e. V. des Deutschen Alpenvereins am 5. Juli 2003.

³³ Bibliothek des DAV, Festschrift hrsg. anlässlich des vierzigjährigen Bestandes des Deutschen Alpenvereines Eger und Egerland, bis 1920 Sektion des Deutschen und Österreichischen Alpenvereines.

³⁴ Bibliothek des DAV, Festschrift zur 125. Jahrsfeier der Gründung der Sektion Asch e. V. des Deutschen Alpenvereins am 5. Juli 2003, str. 36.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ V současné době tato chata stále existuje, jmenuje se Ascher Hütte a stojí na původním místě, ubytovací kapacita je 50 míst.

³⁷ Bibliothek des DAV, Festschrift zur 125. Jahrsfeier der Gründung der Sektion Asch e. V. des Deutschen Alpenvereins am 5. Juli 2003.

Chata Karlovarské sekce Karlsbader Hütte

První Karlovarskou chatu založila Pražská sekce v roce 1883 v Jižním Tyrolsku v údolí Matchrtal a pojmenovala ji po Karlových Varech, jako výraz poděkování za aktivní činnost karlovarských členů v Pražské sekci. Po založení sekce Karlsbad v roce 1902 byla chata přejmenována na Höller Hütte³⁸.

V roce 1906 zakoupila Karlovarská sekce Leitmeritzer Hütte od sekce Teplice za 1000 korun³⁹. Poté byla chata přejmenována na Karlsbader Hütte a 6. září 1908 slavnostně otevřena⁴⁰. K příležitosti otevření bylo uspořádáno divadlo s názvem „In den Lienzer Unholden“ od básníka Josefa Hofmana⁴¹. Od této doby byla chata také obydlena nájemci rodinou Perneck z Merána.

Z důvodu zvyšování atraktivity bylo v zájmu spolku vybudování a péče o turistické vysokohorské stezky v okolí chaty. V roce 1912 byla od sekce Oberdrauburg zakoupena část cesty za 200 korun a tím sekce vlastnila celou cestu od chaty až k vrcholu Hochstadlu. Válku chata přestála překvapivě v poměrně dobrém stavu. Ve dvacátých letech následovalo několik oprav Karlsbader Hütte, například střechy zničené velkým množstvím sněhu. Až do roku 1928 vedla sekce tuhý boj o vlastnictví chaty, což se jí podařilo a získala tak základnu pro vysokohorské výstupy v Lienzkých Dolomitech.⁴²

Chaty sekce Cheb Eggerer Hütte

Již brzy po založení spolku v roce 1894 se setkáváme s myšlenkou vyhledání vhodné oblasti pro výstavbu chaty a získání vhodné oblasti působení. Nakonec bylo nalezeno překrásné místo pod vrcholem Seekofelu⁴³ v Pragser Dolomiten. 1. února 1904 se většina účastníků valného shromáždění rozhodla pro tuto oblast, kterou navrhoval předseda dr. Lauterer. Náklady na výstavbu byly odhadnuty na 12000K, z toho 5000K se spolku nedostávalo a tak byly vydány podílové listy.⁴⁴ První architektonické plány byly upraveny na základě odbor-

ného posudku J. Stüdla. V roce 1904 zakoupil spolek pozemek o rozloze 720m v nadmořské výšce 2335 m, v místě nádherného rozhledu. V roce 1905 byla vystavěna přístupová cesta pro transport materiálu. 11. července 1906 zahájila stavební firma Apollonio di figli budování chaty. Ve stejném roce Angelo Bernardi zpřístupnil vrchol Seekofelu od chaty po hřebenu zajištěnou cestou. Rozpočet na výstavbu stále narůstal a tak byl uspořádán například vojenský koncert a jeho výtěžek 200K dán do stavebního fondu. Vybavení chaty bylo získáno většinou formou darů. Zpočátku byla chata vybavena pouze 10 lůžky. Předběžně byly stanoveny poplatky za užívání chaty 40 hal za vstup, 2K za přenocování na posteli, 1K za přenocování na matraci.⁴⁵ Slavnostní otevření chaty se odehrálo 16. července 1907. Tak jak bylo v té době zvykem, se účastníci sešli již den předem v hotelu Pragser Wildsee a následujícího dne vyrazili na společně na túru k Eggerer Hütte. Před chatou se pak odehrála slavnostní vystoupení členů sekce i členů výboru DuÖAV. Po přípitku byla chata vysvěcena a následovala snídaně a prohlídka chaty. Celkově měla chata 5 pokojů po 3 lůžkách, noclehárnu a v přízemí společnou místnost s kuchyní. Již během prvních dvou měsíců provozu chatu navštívilo přes 500 osob a čistý příjem sekce dosáhl 637,16 K. Chata byla velice oblíbená i v následujících letech. V letech 1910 – 1913 se návštěvnost pohybovala okolo 600 osob ročně. Díky takto příznivému vývoji, bylo možné postupně dovybavit všechny pokoje, zlepšit a vybudovat další přístupové trasy. V roce 1914 se sekci podařilo uhradit poslední splátku za stavební práce a zakončit účetní rok s malým přebytkem. „Avšak v okamžiku, kdy spolek začal sklízet sladké ovoce svého předchozího úsilí, vypukla válka, která zanotovala první tóny písně pomíjivosti.“ (ČERNÝ, 2009, str. 172) V průběhu války chata pustla a na konci v rámci poválečného uspořádání připadla díky své poloze Italskému státu. Výbor spolku předložil československému ministerstvu zahraničí žádost o odškodnění a dožadoval se zastupování svých zájmů proti Itálii. Chebští si cenili své horské chaty, nyní v majetku turistického spolku Club alpino italiano na 35 000 lir. Své naděje se nevzdávali až do roku 1938 a i když se ve 20. letech zdálo, že vyjednávání jsou na dobré cestě a spolek má nárok na odškodnění, tak nakonec doložené finanční prostředky nikdy nezískal a s 2. světovou válkou skončily i poslední naděje na jakékoli vyrovnání.

Tillenberg Schutzhaus (Chata na Dyleni)

Po válce byly vyjižďky členů sekce do Alp z finančních i politických důvodů nemožné a tak se pozornost obrátila na turistické a lyžařské cíle v Čechách. Vzniká mnoho turistických značených

³⁸ Od roku 1986 se chata nazývá Oberreteshütte.

³⁹ Biblionthek des DAV Einhundert Jahre Sektion Karlsbad im DAV 1902 - 2002 ; Festschrift zum 100-jährigen Jubiläum der Sektion Karlsbad.

⁴⁰ Na stejném místě v Lienzkých Dolomitech stojí Karlsbader Hütte dodnes. Její ubytovací kapacita je 90 míst.

⁴¹ SOKA Karlovy Vary, text divadelního představení C/247.

⁴² Biblionthek des DAV Einhundert Jahre Sektion Karlsbad im DAV 1902 - 2002 ; Festschrift zum 100-jährigen Jubiläum der Sektion Karlsbad.

⁴³ Italsky Croda del Becco.

⁴⁴ Biblionthek des DAV, Festschrift hrsg. anlässlich des vierzigjährigen Bestandes des Deutschen Alpenvereines Eger und Egerland, bis 1920 Sektion des Deutschen und Österreichischen Alpenvereines.

⁴⁵ Biblionthek des DAV, 100 Jahre Sektion Eger und Egerland im Deutschen Alpenverein.

cest a mnohé z nich začínají nebo procházejí přes vrchol Dyleň vysoký 939 m.n.m. Při této příležitosti vzniká také myšlenka vybudovat turistickou chatu na vrcholu Dyleň. Je založen stavební fond, stále ještě s myšlenkou na Alpy, ale v roce 1925 zakoupil spolek za 1500 Kč pozemek o výměře 2250m na vrcholu Dyleň a tím bylo rozhodnuto o oblasti působení Chebské sekce v meziválečném období. 17. prosince 1925 je na mimořádném shromáždění po prostudování plánů rozhodnuto o výstavbě turistické chaty. Plánovaná výstavba vzbudila mezi chebskou veřejností značný zájem o činnost spolku a přispěla také k rozšíření členské základny v roce 1926 na 246 osob. Stejně tak se během sbírky na podporu stavebního fondu vybralo 76391 Kč. 25. dubna 1926 proběhlo slavnostní položení základního kamene a již 3. října bylo možné uspořádat slavnost k vysvěcení nové chaty za účasti členů spřátelených sekcí a místních obyvatel.⁴⁶ V dalších letech se ukázalo, jaký význam mělo umístění stavby přímo na vrchol Dyleň. Ze všech stran se na vrchol sbíhaly zimní i letní turistické cesty, což vedlo k tomu, že se zde od roku 1928 pravidelně konala zimní slavnost, která přinášela spolku nemalé finanční prostředky. Stavba byla stále vylepšována, byl vybudován nový pokoj „Turner-zimmer“, pojmenovaný po spolku Turnerů z Chebu, bylo zprovozněno chladicí zařízení, na postranních terasách usazeny lavice a sklopné židle. V roce 1931 se dobudovala příjezdová silnice, což opět posloužilo ke zvýšení návštěvnosti. Spolek započal poměrně rozsáhlou reklamní kampaň, kdy o chatě vyšly četné novinové články, inzerovalo se v okolních lázních, bylo rozdáno mnoho letáků do škol a sportovních spolků. Chata sloužila také jako základna při pořádání zimních lyžařských závodů. I přes hospodářskou krizi narostl počet členů spolku v roce 1932 na 432. Chatu v této době navštěvovalo ročně okolo 4000 osob.⁴⁷ Po vypuknutí 2. světové války chata pomalu pustne a po válce zcela zaniká. Později na jejím místě v době studené války vzniká vojenská strategická radarová základna.

Radstädter Hütte

V roce 1937 nabídl sekci centrální výbor DuÖAV ke koupi Radstädtskou chatu⁴⁸ těsně pod vrcholem Rossbrandu v Ennstalských Alpách, zároveň se spravováním oblasti, která patří k Salzburger Schieferalpen. Ve stejném roce sekce chatu

kupuje a tím se ve vlastních očích stává plnohodnotným alpským spolkem. V následujícím roce se sekce pokusila koupit pozemek, na kterém chata stála, ale tento rychlý postup byl znemožněn připojením Sudet k Německé Říši.

Diskuse

Tato práce shrnuje výsledky získané z pramenů v západočeských archivech a v muzeu DAV v Mnichově a zodpovídá základní otázky týkající se založení a činnosti jednotlivých sekcí DuÖAV v západních Čechách. Je zřejmé, že se spolky rozvíjely podobně a i rozsah jejich aktivní činnosti byl téměř shodný.

Zůstává ale mnoho nezodpovězených otázek, kterými by se měl zabývat budoucí výzkum. Především to jsou otázky týkající se činnosti Karlovarské sekce, jež byla zcela jistě před druhou světovou válkou poměrně významnou, vezmeme-li v potaz počet jejích členů a významnost Karlsbader Hütte

Další otázkou zůstává horolezecká činnost, která v dostupných materiálech není příliš popsána. Pouze na základě synchronní komparace lze předpokládat, že členové spolku velice pravděpodobně navštěvovali hojně Alpy a někteří z nich vykonali závažné výstupy. Tento názor podporuje i fakt, že alpinisté z Aše trénovali na cvičných skalách.

Nezodpovězenou zatím zůstává otázka činnosti jiných lokálních německých horolezeckých spolků.

Literatura

- Černý, Z. (2009). *Ve znamení stříbrné protěže*. Sborník muzea Karlovarského kraje. Cheb: Krajské muzeum Karlovarského kraje.
- Gidl, A. (2007). *Alpenverein*. Wien: Böhlaus Verlag.
- Chaloupská, P. (2011). *Činnost pražské sekce DuOeAV (1870-1938) na příkladu výstavby chat ve východních Alpách*, Sciencia Movens, Praha: FTVS.
- Chaloupská, P. (2012). *Činnost Liberecké sekce Německého alpského klubu do roku 1938*. Česká Kinantropologie Vol 16, no 1.
- Novotný, J. (1987). *Nepískovcové skály v Čechách (2)*. Praha: Olympia.
- Pelc, M. (2008). *Německé turistické spolky v Československu (1918-1938). Německé tělovýchovné a sportovní spolky v českých zemích a Československu*. Praha: Karolinum.
- Festschrift zum 60jährigen Bestehen des Deutschen Alpenvereins Prag: 1870-1930.*
- Festschrift aus Anlaß der Feier des fünfzigjährigen Bestandes des Deutschen Alpenvereines Asch der ehemaligen Sektion Asch der Deutschen und Österreichischen Alpenvereines, am 24. November 1928.*

⁴⁶ Bibliothek des DAV, Festschrift hrsg. anlässlich des vierzigjährigen Bestandes des Deutschen Alpenvereines Eger und Egerland, bis 1920 Sektion des Deutschen und Österreichischen Alpenvereines.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tato chata byla postavena v roce 1886 Radstädtskou sekcí DuÖAV a jmenovala se Linzer Haus. Poté patřila sekci Ostmark, která se v roce 1936 rozpustila a chata připadla dle stanov centrálnímu výboru DuÖAV.

Festschrift zur 125. Jahrsfeier der Gründung der Sektion Asch e.V. des Deutschen Alpenvereins am 5. Juli 2003.

Einhundert Jahre Sektion Karlsbad im DAV 1902 - 2002 ; Festschrift zum 100-jährigen Jubiläum der Sektion Karlsbad.

Festschrift hrsg. anlässlich des vierzigjährigen Bestandes des Deutschen Alpenvereines Eger und Egerland, bis 1920 Sektion des Deutschen und Österreichischen Alpenvereines.

100 Jahre Sektion Eger und Egerland im Deutschen Alpenverein.

Karlsbader Zeitung, August 2002, 52. ročník, SOkA Karlovy Vary.

Karlsbader Zeitung August 2010, 60.ročník, SOkA Karlovy Vary.

Mgr. Pavlína Chaloupská

Nad Rybníky 2042/7

50008 Hradec Králové

+420607645795

pavlina.chaloupska@uhk.cz